

larionov-vladimir/pravosla_402/page-5-pravosla_402.html

20. Павленко Юрій. Історія світової цивілізації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://history.vn.ua/book/civilhistory/42.html>

21. Закон України «Про громадянство України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1636-12>

22. Суворов В. Режим Путіна уже рухнуло, а сам он – ходячий політичний труп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gordonua.com/publications/suvorov-rezhim-putina-uzhe-ruhnul-a-sam-on-hodyachiy-politicheskij-trup-101956.html>

23. Ukraine now – новий брендинг України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yamp.sm.gov.ua/index.php/uk/gumanitarna-politika/pensiyne-zabezpechennya/6280-ukraine-now-novij-brending-ukrajini>

24. Лукашенко А.І. Український менталітет та історико-культурний простір у контексті розвитку етнічного туризму / А.І. Лукашенко // Збірник наукових праць «Гілея»: науковий вісник; вип. 138. – К., 2018.

УДК 341.238(477)(045)

Туранли Фергад Гардашкан Оглу, д.і.н.,
професор і завідувач кафедри сходознавства
факультету міжнародних відносин
Національного авіаційного університету,
ferhadturanly@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-4637-7121>

ПОСТПАНДЕМІЧНИЙ ПЕРІОД РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ: СХІДНИЙ ВЕКТОР

Анотація

Мета дослідження – проаналізувати стан сходознавства і проблеми міжнародних відносин у постпандемічний період розвитку України, загострення глобальної системної кризи,

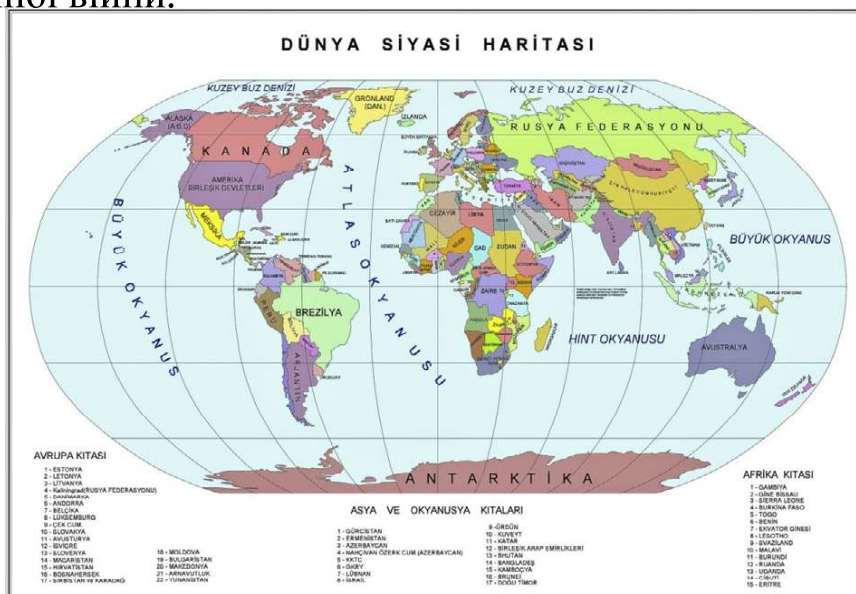
яка супроводжується занепадом усієї системи політичних, економічних, гуманітарних відносин, а також охорони здоров'я і зовнішньої політики. Також йдеться про необхідність посилення співробітництва з країнами Магрибу, Близького та Центрального Сходу, а також з державами Далекого Сходу, які представляють стратегічний інтерес. З метою вирішення цих завдань автором пропонується концепція розвитку орієнталістики в Україні, а також шляхи підготовки фахівців для вирішення складних завдань в умовах глобалізації світу. У дослідженні говориться про те, що Національний авіаційний університет є одним з базових навчальних закладів, в якому необхідно організувати сходознавчу науку, зокрема арабістику, тюркологію, синологію, японістику.

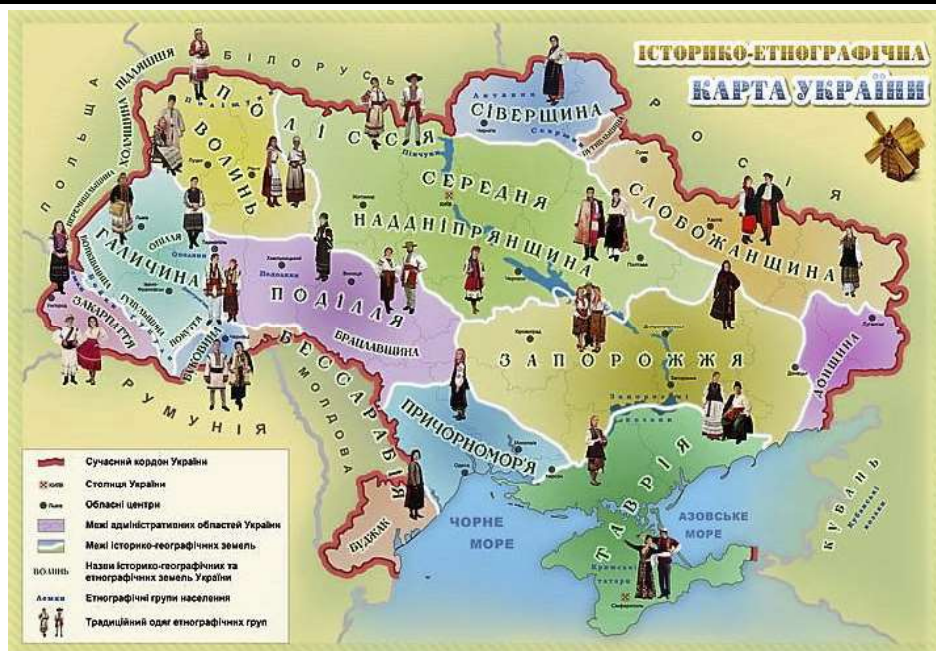
Ключові слова: постпандемічний, міжнародний, Україна, смуга, держави Орієнту, стратегія, сходознавство

Основна частина. Актуальність порушеної проблеми полягає у дослідженні названої теми, яка викликана пандемією як найвищим ступенем розвитку епідемії в світі спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, котрий створює загрозу особистій, громадській та державній безпеці, спричиняє тяжкі соціально-економічні та демографічні наслідки. У зв'язку із цим численні документи свідчать про необхідність забезпечення національної безпеки в умовах спалаху гострої респіраторної хвороби COVID-19 [1; 2; 3]. Також введено належні заходи стосовно забезпечення навчального процесу із запровадженням дистанційного методу [4].

Далі розглядаючи це питання, варто зазначити, що унаслідок названої пандемії відбувається різке загострення глобальної системної кризи, занепад усієї системи політичних, економічних відносин, співробітництва в галузі охорони здоров'я, як міжнародних відносин, перш за все, з імперіями Заходу. В такій ситуації Україна втратить його підтримку як непотужна країна глобальної системи [5]. Адже, для подолання системної кризи спричиненої пандемією, котра охопила увесь спектр суспільного життя України як великої Європейської країни необхідно посилення міжнародних відносин з країнами Магрибу, Близького та Центрального Сходу, а також з державами

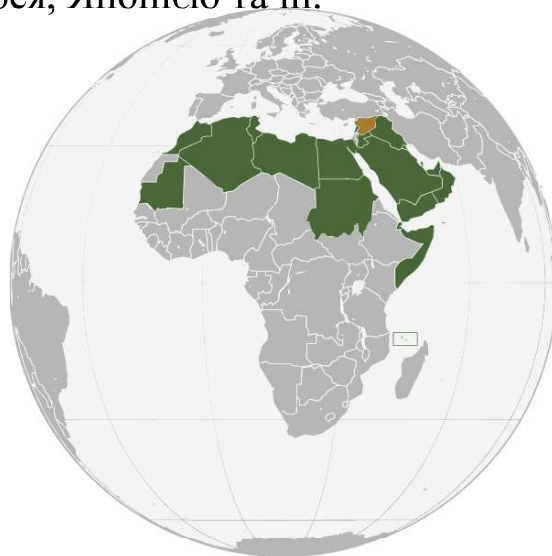
Далекого Сходу, які представляють стратегічний інтерес, перш за все, з тими державами, котрі підтримують Україну з проявами біологічної війни.

Історично-етнографічна карта України

Виникає питання, а яка має бути місце України як великої європейської держави в такій моделі світового порядку? Вважаємо, що для подолання кризи та зміцнення своєї позиції вона повинна посилити розвиток міжнародних відносин з країнами Орієнту, зокрема Лігою арабських держав (دولة عربية) [6], Тюркською Радою (Türk Keneşi) [7], Китайською Народною Республікою, Республікою Корея, Японією та ін.

Члени Ліги арабських держав позначені зеленим кольором

Держави Тюркської Ради позначені темно-блакитним кольором

З метою вирішення цієї проблеми кафедра сходознавства факультету міжнародних відносин НАУ пропонує концепцію розвитку орієнталістики, зосібна підготовки висококваліфікованих спеціалістів для вирішення означених стратегічних завдань у постпандемічний період розвитку дипломатичних відносин України з державами вищезгаданого історико-культурного простору. Варто сказати, що урахування цивілізаційного виміру налагодження таких відносин на нашу думку теж має особливе значення.

Торкаючись цього питання видатний дипломат і учений-сходознавець Юрій Кочубей у своєму дослідженні зазначає, що «Чорноморська орієнтація» була розроблена і опублікована в 1918 році відомим українським істориком в громадському діячем Михайлом Грушевським, в час, коли Україна знову стала незалежною державою і таке прагнення держави завжди було природнім. Продовжуючи цю думку, вчений говорить про історію виникнення та розвитку цього напрямку міжнародних відносин ще на початку Київської держави. Вчений наголошує, що така політика була продиктована як політичними, так і економічними інтересами, в основі якої була вісь Північ – Південь [8: 494–495]. Розвиткові міжнародних відносин по цій лінії надавали значення у своїх дипломатичних діях й українські гетьмани у XVII ст.

Наприклад, в результаті такої політики Україна було звільнено від панування Речі Посполитої [9: 125]. Отже, історичні факти теж свідчать про актуальність розвитку міжнародних відносин України з Орієнтом на сучасному етапі, зосібна у постпандемічної доби розвитку країни.

Аналізуючи стань сходознавство за роки відродження державності в Україні у багатьох вищих навчальних закладах країни було відкрито кафедри сходознавства, зокрема у Львівському національному університеті ім. Івана Франка, а також кафедри східної філології, наприклад, у Київському лінгвістичному університеті, де кафедра перетворилася на Інститут сходознавства. В Інституті філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка функціонують кафедри східних мов і літератури. Можна лише вітати вже тривалу традицію викладання мов народів Сходу на факультетах міжнародних відносин різних університетів. Як дуже позитивний факт оцінюю й викладання східних мов студентам історичного факультету та Інституту міжнародних відносин КНУ, зокрема турецька мова як вибіркова дисципліна викладається студентам усіх факультетів Національного університету «Києво-Могилянська академія». У цих навчальних закладах є викладачі спеціалісти з тривалим досвідом роботи на лану історії та мов Сходу. Зазначимо, що у 2019 році на базі факультету міжнародних відносин Національного авіаційного університету вперше в Україні було створено кафедру сходознавства, де працюють висококваліфіковані вчені: Юрій Кочержинський, Віктор Крюков, Аліса Лукашенко та ін., які наразі забезпечують викладання навчальних дисциплін: «Арабська мова», «Історія східних цивілізацій», «Сучасні міжнародні відносини країн Близького Сходу», «Методологія та організація наукових досліджень», «Регіональний розвиток туризму», «Міжнародні відносини та світова політика», «Дипломатичний протокол та етикет», «Етнополітичні конфлікти» та ін. згідно з навчальними планами кафедр: сходознавства, міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, міжнародних економічних відносин, міжнародного туризму та країнознавства. Вважаю доцільнішим відкрити у відповідних університетах

випускову кафедру сходознавства з трьома напрямками підготовки фахівців (міжнародних відносини країн Сходу, східної філології, економіки та правової системи та історії й філософії східних країн) – як у Стамбулі, Парижі, Варшаві, Москві, Санкт-Петербурзі, Тбілісі, Баку, Токіо та ін. Важливо, щоб спеціалісти з міжнародних відносин, мовознавці, історики, політологи, економісти, правознавці у зазначеній галузі склали єдину спільноту українських орієнталістів.

Наразі можна зробити певні висновки щодо розвитку сходознавства, а конкретніше східної філології, за двадцять дев'ять років незалежності української держави. На освітньому рівні східна філологія досягла певних результатів: уперше за свою історію Україна отримала достатню кількість фахівців-орієнталістів, щоб ліквідувати одвічний дефіцит кадрів у міністерствах, передусім у МЗС, дипломатичних місіях, фінансових та промислових структурах, а також поповнити навчальні кафедри фахівцями вищої кваліфікації (кандидатами та докторами наук).

Разом із тим, на кафедрах східної філології ще й досі відчувається гостра потреба у фахівцях вищого рівня. На сьогодні в Україні дещо збільшилося коло докторів філологічних наук із базовою сходознавчою освітою, не набагато більше можна нарахувати й доцентів-філологів, також є два доктори історичних наук з базовою сходознавчою освітою, працюють на кафедрі сходознавства ФМВ НАУ.

Ще й досі українська орієнталістика на науковому рівні залишається дуже слабкою ланкою вітчизняної науки: кандидатські дисертації дуже рідко відповідають стандартам світової науки; монографії – явище спорадичне, і вони рідко стають фактом світової інформації; збірники наукових праць досить часто нагадують слабенькі опуси початківців; небагато кафедр можуть похвалитися підручниками східних мов та літератури, написаними викладачами кафедр.

Конкурс абітурієнтів у вищі навчальні заклади на спеціальність «Орієнталістика» і сьогодні досить високий, особливо у столиці України.

Кафедри орієнталістики мають забезпечувати навчальний процес на якісному рівні задля збереження і розвитку наукового та педагогічного потенціалу, так і кількісного складу студентів.

Як здається, попередні уряди або не розуміли ваги орієнталістики для майбутнього України, або ж, швидше всього, свідомо гальмували процес розвитку сходознавства у нашій державі. Досить сказати, що в недалекому майбутньому Україні так чи інакше доведеться мати справу з однією з наймогутніших держав світу – Китаєм. У зв'язку з цим постане й проблема центральноазійських, переважно тюркськомовних країн (Киргизстан, Узбекистан, Казахстан, Туркменістан (осердя енергоносіїв!). Не можна забувати, що в майбутньому може постати й проблема історичної долі таких народів, як казанські татари, башкири, хакаси тощо. Так само важливою ділянкою у дипломатичних стосунках з Україною постане й статус Таджикистану, а отже й Ірану та Афганістану. Ну, та зайве нагадувати, про такий «вибухонебезпечний» регіон як Близький Схід. Чи готова Україна вести з арабомовними державами діалог на належному рівні? Знову ж таки, для України завжди залишатиметься пріоритетним регіон Кавказу. А Крим і, у зв'язку з цим, Туреччина теж. Чи є у нас досвідчені та розумні фахівці-тюркологи з питань міжнародних відносин, які у складі української делегації з питань взаємин з Анкарою, зможуть виконати цю місію належним чином?

Чи може хтось запевнити громадськість, що вже в найближчому майбутньому для нашої держави може виявитися несподіванкою отака проблема: Україна не може дати ладу з питаннями, які раптово поставив перед нею мало зрозумілий для нас Схід? Сьогодні в Україні є певна кількість докторів і кандидатів філологічних та історичних наук, але немає фахівців з економіки та міжнародних відносин Сходу, так само як і добрих політологів. Можна битися об заклад, що на поставлене сьогодні президентом України завдання: дати всебічну й повну характеристику стану котроїсь східної країни, на другий день йому подадуть набір фраз, списаних з «Большой советской энциклопедии».

Виникає питання: чи розробляється в Україні державна концепція сходознавчої науки у такому розрізі. Адже ті, на жаль, кафедри східної філології, що діють в університетах та забезпечують навчання кількох десятків дівчаток, не зможуть виконати наведені вище завдання. З метою повноцінного вирішення згаданих стратегічних завдань і підготовки фахівців необхідно мати у перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, окрему галузь знань зі сходознавства з відповідними найменуваннями спеціальностей та освітніми програмами різного ступеня.

Підсумовуючи розгляд порушеної проблеми, варто сказати, що для повноцінного розвитку орієнталістики в Україні та підготовки висококваліфікованих спеціалістів необхідно:

1. Визначити два-три базові навчальні заклади; наприклад, Національний авіаційний університет (НАУ), де на базі факультету міжнародних відносин вже функціонує кафедра сходознавства, яка має стати випусковою. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київський національний лінгвістичний університет, Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний університет «Києво-Могилянська академія», в котрих слід організувати сходознавчу науку за взірцем світових вишів, а саме: сходознавчі структури (кафедри чи факультети) мають забезпечити навчання й патріотичне виховання за трьома спеціальностями:

- Міжнародні відносини з країнами Сходу;
 - Економіка країн Сходу;
 - Екосистема і охорона здоров'я в країнах Сходу;
 - Правові системи країн Сходу;
 - Міжнародний туризм і країнознавства Орієнту;
 - Східна філологія;
 - Історія, філософія та політологія східних країн.
- Поки що ж у нас є тільки філологічний напрям підготовки спеціалістів, та й той потребує покращення свого стану.

2. Дуже важливо підійти до набору студентів українознавчою відповідально. Непогано було б залучити до навчання тих юнаків, котрі у найскладнішу добу захищали Україну на Донбасі й

захищають тоді, коли батьківщина водночас веде боротьбу проти вищезгаданої пандемії.

3. Національний авіаційний університет є одним з базових навчальних закладів, в якому необхідно організувати сходознавчу науку, зокрема арабістику, тюркологію, синологію, японістику на високому рівні згідно з світовими стандартами освіти та науки. Функціонування кафедри сходознавства як структурного підрозділу факультету міжнародних відносин названого університету має забезпечити навчання й національно-патріотичне виховання та підготовки фахівців за зазначеними спеціальностями на високому рівні.

4. З метою організації та розвитку зазначеної галузі освіти та науки в НАУ, пропонуємо налагодити співпрацю з університетами держав Сходу, які мають стратегічне значення, в тому числі Республіки Туреччина, Королівства Саудівської Аравії, Азербайджанської Республіки, Китайської Народної Республіки, Республіки Корея, Японії та ін.

5. Пропонується наукова тематика кафедри сходознавства: «Проблема забезпечення енергетичної безпеки України: посилення чорноморсько-каспійського вектору міжнародних відносин, зокрема з державами Магрибу, Близького, Центрального та Далекого Сходу». У зв'язку із цим відкриття у 2019 році кафедри сходознавства на факультеті міжнародних відносин НАУ покликано самим життям, є необхідністю і має стати осередком підготовки висококваліфікованих спеціалістів для захисту національних інтересів в умовах глобалізації та викликів.

Джерела та література

1. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №87/2020, Про рішення Ради національної безпеки і оборони України Від 13 березня 2020 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки в умовах спалаху гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2». 13 березня 2020 року.

2. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №88/2020, «Про Координаційну раду з протидії поширенню COVID-19». 16

березня 2020 року.

3. World Health Organization (WHO). Commitment and call to action: Global collaboration to accelerate new COVID-19 health technologies. A Global Collaboration to Accelerate the Development, Production and Equitable Access to New COVID-19 diagnostics, therapeutics and vaccines. 24 April 2020.

4. Наказ № 110/од «Про невідкладні заходи щодо запобігання захворюванням які викликані коронавірусом COVID-19 у Національному авіаційному університеті». 11 березня 2020 року.

5. Іщенко Ростислав. https://zik.ua/blogs/pandemiia_koronavirusu_lamaie_khabet_zakhidniiimperii_963170

6. [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arab_League_\(orthographic_projection\).svg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arab_League_(orthographic_projection).svg)

7. <https://www.turkkon.org/tr/uye-ulkeler>

8. Кочубей Юрій. «Чорноморська орієнтація» – геополітична доктрина: доктрина і сучасність / «Україна–Туреччина: мануле, сучасність та майбутнє». Збірник наукових статей (за матеріалами міжнародної наукової конференції). Київ, 2004. С.494–506.

9. Туранли Ф. Дипломатична діяльність українських гетьманів: чорноморський вектор // Європейські історичні студії: науковий журнал. № 7. К., 2017. С. 125–149. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://eustudies.history.knu.ua/wp-content/uploads/2017/08/7_nomer_YEIS-21-8-17.pdf